

Planera för dricksvatten – vårt viktigaste livsmedel!

Dricksvatten utgör grunden för folkhälsa, livsmedelsproduktion och ekonomisk tillväxt. Kvaliteten på dricksvattnet är dock inte lika god överallt och den kan förändras mycket snabbt. Dessa sårbarheter kommer att öka med ett förändrat klimat, genom ett varmare vatten och ökad förekomst av extremväder med risk för föroreningar.

Kommunernas skyddande och långsiktiga arbete för dricksvatten, planeringen för en av våra viktigaste samhällsresurser, är därför mycket viktigt. Det kan ses som en investering för framtiden, eftersom det är mycket kostsamt att ersätta vattentäkter som blivit obrukbara.

Verktyg för att skydda och

En enkät från Boverket om miljömålsarbetet visar att hälften av Sveriges kommuner behöver en plan och program för dricksvattenförsörjningen. De planer som finns fokuserar främst på dagens situation, men förbiser morgondagens risker och sårbarheter samt befolkningens konsumtionsbehov. Nationellt nätverk för dricksvatten vill därför i denna broschyr lyfta fram viktiga begrepp och verktyg till stöd för dricksvattenförsörjningen i planeringsprocessen.

VA-PPLAN Med en kommunal VA-plan avses en plan som syftar till att få en heltäckande långsiktig vatten- och avloppsplanering i hela kommunen, både inom och utanför nuvarande verksamhetsområde för VA. VA-planen är ett underlag för planering av VA-verksamheten och kommunens markanvändning, vilket medför att den bland annat behandlar tekniska system, VA-anläggningar och behovet av utbyggnad.

VA-planen och vattenförsörjningsplanen fungerar som underlag för kommunens översiktsplanering enligt PBL. De ger stöd i arbetet för att klara teknisk försörjning över tid, till såväl befintliga som nya bebyggelseområden i kommunen, som i hög grad beror på tillgången till fungerande vatten- och avloppssystem. I detaljplaneringen enligt PBL utreds frågorna i detalj och bereds för genomförande.

På samma sätt är också underlag för vattenförsörjning och VA värdefulla för den regionala utvecklingsplaneringen. Vattenförsörjningen är ofta en mellankommunal fråga som är beroende av regionala sammanhang.

VATTENSKYDDSSOMRÅDEN Ett sätt att skydda aktuella och framtida vattentäkter från föroreningar och kvalitetsförsämringar

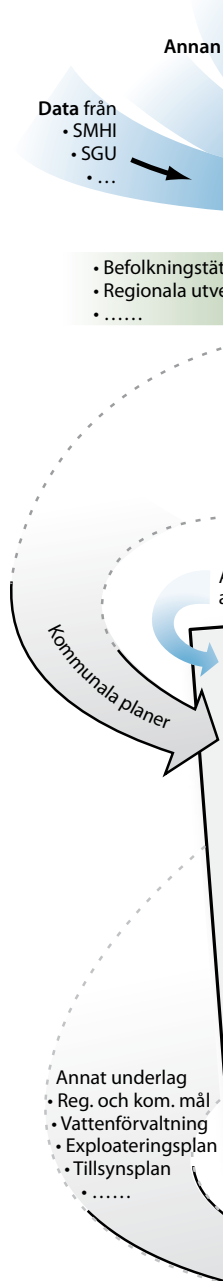
är att skapa vattenskyddsområden med stöd av 7 kap. 21§ miljöbalken. Länsstyrelsen eller kommunfullmäktige får fastställa vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter för yt- och grundvattentäkter, som kan användas för dricksvattenförsörjningen, för att skydda dem mot föroreningar. Ansökan kommer oftast från den förvaltning som ansvarar för den kommunala dricksvattenförsörjningen.

För att uppnå syftet med vattenskyddet tas föreskrifter fram som innebär restriktioner för olika verksamheter inom vattenskyddsområdet. Behovet av skydd och eventuella ersättningar är två olika processer. De fall då ersättning är aktuell kan det ses som en investering för att säkra vattentäkten och kommunens dricksvatten.

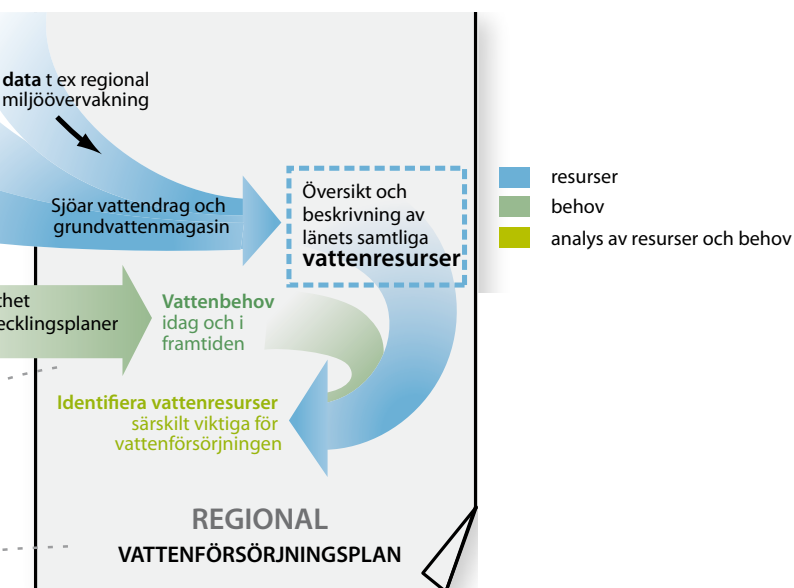
Det framgår av överklagade ärenden att föreskrifterna för vattenskyddsområdet är på sådan nivå att de behövs för skyddet. Ersättningsregler finns i 31 kap. miljöbalken. Av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram framgår att dricksvattentäkter ska ha ett vattenskyddsområde.

VATTENFÖRSÖRJNINGSPPLAN Denna utvecklades inom arbetet med de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen och tas upp under såväl miljömålet Levande sjöar och vattendrag som miljömålet Grundvatten av god kvalitet. Planen föreslås redovisa och beskriva de sjöar, vattendrag och grundvattenförekomster som kan utgöra grund för dricksvattenproduktion.

Centralt i planen är prioritering av vilka resurser som är av stor vikt för vattenförsörjningen med hänsyn till vattenbehovet såväl idag som i ett flergenerationsperspektiv. I planen föreslås också ingå en identifiering av påverkan och hot. Vidare bör dagens vattenanvändning redovisas bland annat

planera för dricksvatten

genom en redogörelse av befintliga miljödomar för vattenuttag. Det är också naturligt att redovisa fastställda vattenskyddsområden. Vattenförsörjningsplaner bör upprättas såväl regionalt som lokalt:

- En regional vattenförsörjningsplan bör vara en del av det regionala planeringsunderlaget som länsstyrelsen har till uppgift att bistå kommunerna med
- En kommunal vattenförsörjningsplan kan utgöra ett underlag för både den kommunala översiktsplanen och de kommunala VA-planerna

ÅTGÄRD 34 och **35** Flera åtgärder inom ramen för vattendistriktens åtgärdsprogram syftar till att skydda vattentäkter avsedda för dricksvattenproduktion. Enligt åtgärd 34 behöver kommunerna ”inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter” vilket innefattar arbete med att upprätta vattenskyddsområde för vattentäkter och genomföra eventuell hydrogeologisk undersökning. Enligt åtgärd 35 behöver kommunerna ”tillse att vattentäkter som inte är kommunala, men som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag” skyddas genom att vattenskyddsområde upprättas.

ÅTGÄRD 37 Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram anger att ”kommunerna behöver, i samverkan med länsstyrelserna, utveckla vatten- och avloppsplaner, särskilt i områden som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status”. Med åtgärd 37 menas en eller flera sammanhängande planer som tillsammans beskriver de förutsättningar som är nödvändiga för att uppnå miljökvalitetsnormerna för fastställda vattenförekomster inom en kommun, en del av en kommun eller flera kommuner.

Formuleringen av åtgärden är medvetet öppen och det är viktigt att förstå och se hur olika planer kompletterar, inte utesluter, varandra i planeringsprocessen. Det viktiga är att planerna tillsammans är heltäckande för att uppnå angivna mål. En avstämning om vattendistriktens åtgärder till myndigheter och kommuner sker under 2012.

ÖVERSIKTSPLAN Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen utgör underlag för beslut och är vägledande för kommunens beslut om mark- och vattenanvändning, däribland bygglovgivning. Den är också vägledande för andra myndigheters beslut om mark- och vattenanvändning.

Planen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. I PBL ges medborgarna möjlighet att bidra med sina kunskaper och åsikter under planeringsprocessen.

Översiktsplanen används av både myndigheter och privata aktörer som beslutsunderlag. För att den ska ge rätt vägledning och fylla sin funktion måste planen vara aktuell. Länsstyrelsen företräder staten i dialogen med kommunerna om planens innehåll. Av översiktsplanen ska framgå hur planen förhåller sig till övergripande planer och program på mellankommunal och regional nivå.

NATIONELLT NÄTVERK FÖR DRICKSVATTEN Utmed hela dricksvattenkedjan; från tillrinningsområde och vattentäkt genom vattenverkens beredning och distribution till konsumentens tappkran, har olika nationella myndigheter, länsstyrelser och kommuner ansvarsområden. Läs mer om olika aktörers ansvar och roller på www.livsmedelsverket.se.

Sedan 2010 har ansvariga nationella myndigheter samt branschorganisationerna Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Svenskt Vatten utvecklat ett nationellt nätverk för dricksvatten för att stödja ett systematiskt arbete på dricksvattenområdet.

Bakgrunden till initiativet finns i Klimat- och sårbarhetsutredningen från 2007 som konstaterade att det saknades ett helhetsperspektiv på dricksvattenområdet. Livsmedelsverket fick 2009 i uppdrag av regeringen att ansvara för nationell samordning av dricksvattenfrågor, i synnerhet vad gäller klimatförändringar och krisberedskap.

Nationellt nätverk för dricksvatten stödjer samarbete mellan viktiga aktörer inom tre tematiska områden; FoU, krisberedskap och planering. Arbetsgrupper för dessa områden har skapats och medlemmarna består av myndigheter, länsstyrelser, dricksvattenproducenter, kommuner och konsultföretag med flera. Inom ramen för nätverket arrangeras konferenser, seminarier, utbildningar och workshops för att ge ledning i det fortsatta arbetet.

KONTAKTA OSS

Annika Lindblad, länsstyrelsen Västmanland, Västerås. Telefon: 021-19 52 79

Ann-Karin Thorén, länsstyrelsen Kalmar län, Kalmar. Telefon: 0480-822 03

Björn Holgersson, länsstyrelsen Västra Götaland, Göteborg. Telefon: 031-60 52 55

Carmita Lundin, Sveriges Kommuner och Landsting. Telefon: 08-452 79 54

Clas Magnusson, Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg. Telefon: 010-698 61 90

Erika Lind, Livsmedelsverket, Uppsala. Telefon: 018-17 43 25, 073-354 53 25

Johanna Lindgren, Svenskt Vatten. Telefon: 08-506 002 07

Kerstin Hugne, Boverket, Karlskrona. Telefon: 0455-35 31 22

Magdalena Thorsbrink, Sveriges geologiska undersökning, Uppsala. Telefon: 018-17 93 01

Pernilla Öhrström, länsstyrelsen Västernorrland, Härnösand. Telefon: 0611-34 92 28

Sara Frödin Nyman, länsstyrelsen Norrbotten, Luleå. Telefon: 0920-961 80